

Högskolans ekonomi och finansiering

År 2015 skedde ett litet trendbrott i finansieringen av verksamheten vid universitet och högskolor. De kraftiga intäktsökningarna för forskning och utbildning på forskarnivå sedan 2009, som var ett resultat av de två senaste forskningspropositionerna, planade ut 2015. Samtidigt skedde en liten ökning av intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

I detta kapitel beskrivs finansieringen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå vid Sveriges lärosäten 2015 samt utvecklingen över tid. Kapitlet inleds med en översikt av intäkter och kostnader totalt för lärosätenas verksamhet. Utvecklingen av intäkter och kostnader anges genomgående i 2015 års priser. För fastprisberäkning har SCB:s implicitprisindex för statlig konsumtion använts (se tabell 24).

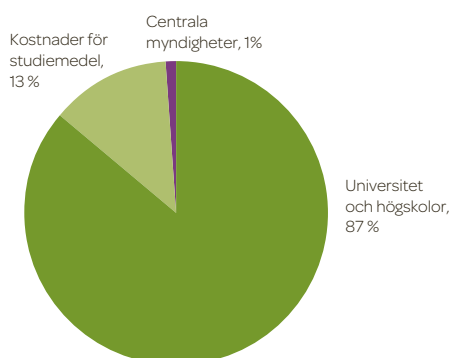
Den totala kostnaden för utbildning och forskning vid landets universitet och högskolor uppgick till 66,7 miljarder kronor 2015. Det motsvarar 1,6 procent av Sveriges bruttonationalprodukt, BNP, vilket är något lägre än föregående år. Minskningen beror på att BNP under 2015 ökat snabbare än lärosätenas kostnader.

Den totala kostnaden för högskolesektorn inkluderar också kostnaderna för studiemedel och för de centrala myndigheter som arbetar med högskolefrågor. Enligt uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) var kostnaden för studiemedel inom högskolan 9,7 miljarder kronor 2015 medan anslagen till de centrala myndigheterna var sammanlagt 0,5 miljarder kronor 2015 (prop. 2015/16:1). Det innebär att den totala kostnaden för högskolesektorn var 76,9 miljarder kronor 2015, vilket motsvarar 1,85 procent av BNP.

Universitet och högskolor bedriver verksamhet inom två verksamhetsområden, dels utbildning på grundnivå och avancerad nivå, dels forskning och utbildning på forskarnivå. Enda undantaget är Sveriges lantbruksuniversitet som också har ett tredje verksamhetsområde, nämligen fortlöpande miljöanalys. De direkta statsanslagen till lärosätena är uppdelade på de två verksamhetsområdena – med undantag för Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan som inte har uppdelade anslag – vilket innebär att lärosätenas redovisning av intäkter och kostnader för verksamheten görs för respektive verksamhetsområde.

Figur 68. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2015.

Den totala kostnaden för sektorn var 76,9 miljarder kronor 2015 vilket motsvarar 1,85 procent av BNP. Av den totala kostnaden avsåg 66,7 miljarder kronor lärosätenas verksamhet, 9,7 miljarder kronor kostnaden för studiemedel inom högskolan och 0,5 miljarder kronor de centrala myndigheterna inom högskoleområdet.

Historiskt har forskarutbildning (numera utbildning på forskarnivå) betraktats som en ospecificerad del av forskningen – även resursmässigt – och anslagsmedel är inte uppdelade på forskning respektive utbildning på forskarnivå. Lärosätena har inte heller krav på sig att redovisa kostnader uppdelade på forskning respektive utbildning på forskarnivå. Därför finns inget underlag för att här redovisa vare sig intäkter eller kostnader för utbildning på forskarnivå.

I kapitlet förekommer en gruppering av lärosätena i lärosäteskategorier. Följande lärosäten ingår i dessa kategorier:

Breda etablerade universitet: Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Linköpings universitet.

Fackinriktade universitet: Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm, Luleå tekniska universitet och Sveriges lantbruksuniversitet.

Nya universitet: Karlstads universitet, Linnéuniversitetet, Örebro universitet och Mittuniversitetet.

Högskolor: Samtliga högskolor inklusive enskilda utbildningsanordnare och konstnärliga högskolor, se förteckning på sidan 18.

Tabell 24. Implicitprisindex för statlig konsumtion 1997–2015, samt årlig förändring. För att illustrera den ekonomiska utvecklingen med hänsyn tagen till inflationen har uppgifterna från 1997–2014 räknats om till 2015 års priser, dvs. vad de skulle vara värda i 2015 års penningvärde. En sådan beräkning tar bort effekter av inflationen och mäter i stället ändringar av volymen. Vid fastprisberäkningen används Statistiska centralbyråns implicitindex för statlig konsumtion.

	Index	Årlig förändring
1997	64,46	
1998	64,95	0,76
1999	67,60	4,08
2000	71,03	5,07
2001	73,89	4,03
2002	76,00	2,86
2003	78,15	2,83
2004	78,41	0,33
2005	80,47	2,63
2006	83,74	4,06
2007	86,14	2,87
2008	88,87	3,17
2009	90,70	2,06
2010	91,02	0,35
2011	94,33	3,64
2012	96,10	1,88
2013	97,31	1,26
2014	98,72	1,45
2015	100,00	1,30

OLIKA TYPER AV INTÄKTER

Lärosätenas intäkter består av anslag, intäkter i form av förbrukade medel från externa finansiärer samt finansiella intäkter.

Lärosätenas intäkter från externa finansiärer delas in i bidragsintäkter respektive avgiftsintäkter beroende på vilken typ av verksamhet medlen finansierar.

Bidragsintäkter, exempelvis forskningsbidrag, är intäkter för forskning utan rätt för bidragsgivaren till resultaten av forskningen.

Avgiftsintäkter består av intäkter från uppdragsverksamhet och övriga avgiftsintäkter. Uppdragsverksamhet finansieras med avgifter som betalas av beställaren och kan vara antingen utbildning eller forskning. Inom utbildning sker uppdragsverksamheten huvudsakligen som uppdragsutbildning enligt särskilda förordningar. Uppdragsforskning definieras som forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär där uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätten till forskningsresultaten regleras i avtal. Uppdragsforskning kan också gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Kategorin övriga avgiftsintäkter består huvudsakligen av intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen. Det är intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter eller intäkter av försäljning av tjänster eller liknande, samt övriga intäkter i verksamheten som försäljning av material och fakturerade kostnader. Eventuella intäkter av sponsring återfinns också här. Sedan 2011 ingår också lärosätenas intäkter av studieavgifter i denna kategori.

De belopp som externa finansiärer betalar till lärosätena bokförs som intäkter av lärosätet först i samband med att de förbrukas, det vill säga när kostnader uppstår. Det innebär att det finns en skillnad mellan finansiärernas betalning och lärosätenas redovisade intäkter från finansiärerna. Forskningsbidrag som inte har förbrukats återfinns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätenas balansräkningar (se avsnittet *Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå*)

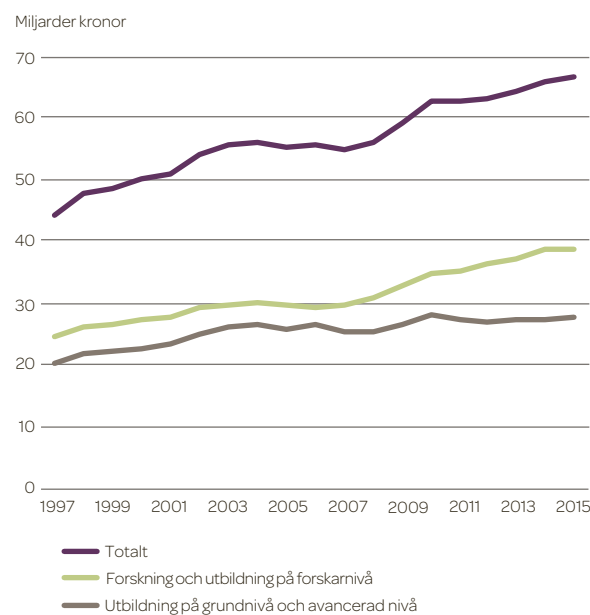
Finansiella intäkter består huvudsakligen av ränteintäkter.

Mätt som kostnader är det stora skillnader i storlek mellan lärosätena (se tabell 7 i slutet av rapporten). De största universiteten omsätter flera miljarder kronor på ett år och av dem är Lunds universitet störst med kostnader på 7,8 miljarder 2015. Vid övriga stora universitet varierade omsättningen mellan 3,2 och 6,5 miljarder kronor 2015. Minst av de statliga lärosätena är de konstnärliga högskolorna samt Gymnastik- och idrottshögskolan, som omsatte mellan knappt 0,1 och 0,3 miljarder kronor 2015. De minsta enskilda utbildningsanordnarna omsätter bara något tiotal miljoner kronor. Däremellan finns de mindre universiteten och Malmö högskola med kostnader i intervallet 1–1,7 miljarder kronor. Vid övriga högskolor varierade kostnaderna mellan 0,4 och 0,9 miljarder kronor 2015. Det innebär att de största universiteten är tio gånger större än många högskolor. Därmed är också lärosätenas förutsättningar att hantera exempelvis anslagsförändringar väldigt olika.

Lärosätenas ekonomi

År 2015 blev till viss del ett trendbrott i förhållande till utvecklingen under senare år. De stora intäktsökningarna för forskning och utbildning på forskarnivå sedan 2009, som var ett resultat av de två senaste forskningspolitiska propositionerna, planade ut. Samtidigt ökade intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå, som till största delen består av anslagsmedel, en ökning som utlovats fortsätta de kommande åren. Läro-

Figur 69. Lärosätenas totala intäkter samt intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 1997–2015, miljarder kronor i 2015 års priser. Under perioden 1997–2015 har lärosätenas intäkter totalt ökat med 50 procent. Under åren 2005–2015 har intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat med 31 procent medan intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå endast har ökat med 8 procent.

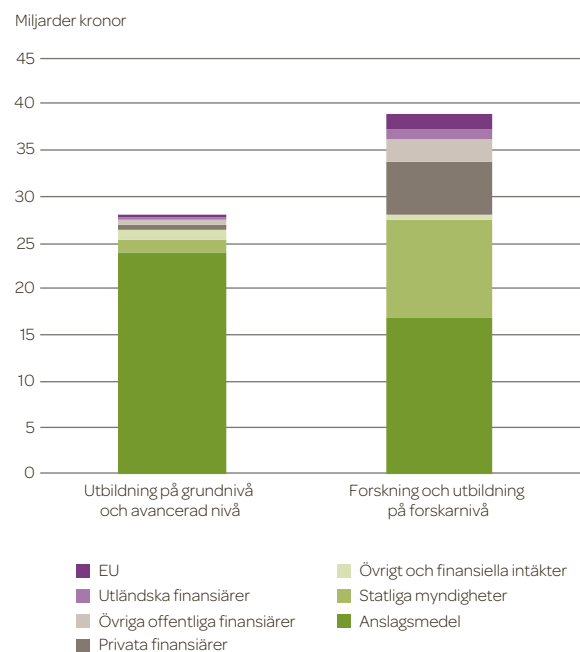
sätenas totala intäkter för den samlade verksamheten var 66,9 miljarder kronor 2015 vilket innebär en ökning jämfört med 2014 med 0,6 miljarder kronor i fasta priser. Av intäktsökningen avser knappt 0,4 miljarder kronor utbildning på grundnivå och avancerad nivå och drygt 0,2 miljarder kronor forskning och utbildning på forskarnivå. Av de totala intäkterna 2015 avsåg 27,7 miljarder kronor utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 38,8 miljarder forskning och utbildning på forskarnivå.

Utvecklingen sedan 1997 (det år från vilket det finns jämförbar statistik) visar att lärosätenas intäkter ökat med 22 miljarder kronor i fasta priser, vilket innebär en ökning med 50 procent mellan 1997 och 2015.

Till skillnad från i många andra länder bedrivs merparten av den offentligt finansierade forskningen i Sverige inom universitetet och högskolor medan den statliga institutsektorn är liten. Detta är en viktig förklaring till att lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå under hela perioden 1997–2015 har varit större än intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Skillnaden har dock ökat påtagligt under den senaste tioårsperioden. År 2005 var intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå 4 miljarder kronor större än intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. År 2015 hade denna skillnad ökat till 11 miljarder kronor. Det förklaras av att merparten av den intäktsökning som skett sedan 2005 gäller forskning och utbildning på forskarnivå.

Mellan 2005 och 2015 har lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat med 9 miljarder kronor, motsvarande 31 procent, medan intäkterna för utbildning på grundnivå och avancerad nivå under samma period har ökat med 2 miljarder, eller 8 procent. Intäktsökningen för forskning och utbild-

Figur 70. Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 2015, uppdelad på finansieringskälla, miljarder kronor. Av lärosätenas totala intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå var 88 procent anslagsmedel. Motsvarande andel av de totala intäkterna för forskning och utbildning på forskarnivå var 43 procent.

ning på forskarnivå är, som tidigare nämnts, huvudsakligen ett resultat av satsningar på forskning enligt de två senaste forskningspolitiska propositionerna, medan de förändringar som genomförts inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå till stor del har finansierats inom befintliga ramar.

Tabell 25. Lärosätenas intäkter 2014 och 2015 per finansiärskategori, miljoner kronor i 2015 års priser.

	2014	2015	Förändring 2014–2015		Andel av totalen 2015
			Mkr	Procent	
Statliga	53 098	53 313	216	0	80
Ramanslag	37 809	37 436	-369	-1	56
Övriga anslag*	3 268	3 475	203	7	5
Statliga myndigheter inkl. universitet och högskolor	12 021	12 403	382	3	19
Övriga offentliga	2 995	3 030	36	1	5
Kommuner och landsting	1 942	1 917	-25	-1	3
Offentliga forskningssiftelser	1 052	1 113	61	6	2
Privata i Sverige	6 099	6 483	384	6	10
Företag	1 697	1 856	159	9	3
Organisationer utan vinstsyfte	4 403	4 627	225	5	7
EU	1 928	1 740	-188	-10	3
Övriga utlandet	985	967	-17	-2	1
Övriga inkl. finansiella intäkter	1 208	1 374	166	14	2
Totalt	66 313	66 908	595	1	100

* Inklusivt bidrag fördelade av Kammarkollegiet

Av lärosätenas samlade intäkter utgör statliga medel 80 procent, varav ramanslag 56 procent. Övriga offentliga medel utgör 5 procent och privata medel 10 procent. Återstående 5 procent är medel från EU, övriga utlandet samt övriga intäkter inklusive finansiella intäkter.

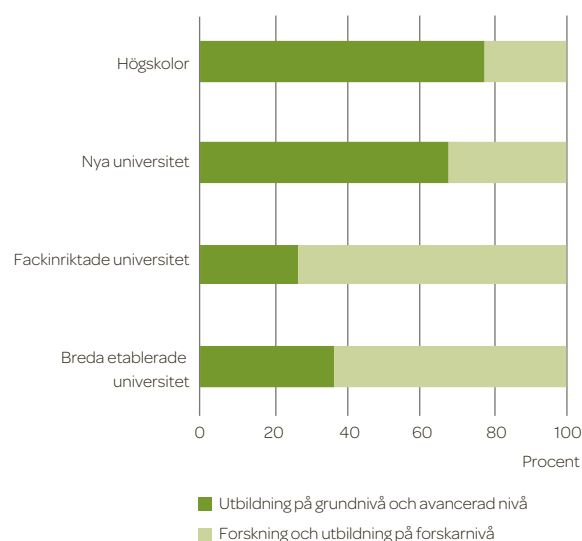
Lärosätenas intäkter från ramanslagen minskade något i fasta priser 2015 jämfört med 2014. Den största ökningen mellan de två åren gällde intäkter från statliga myndigheter respektive organisationer utan vinstsyfte. Dessa intäkter gäller nästan enbart forskning och utbildning på forskarnivå vilket framgår av avsnittet *Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå* senare i detta kapitel.

Finansieringen av de två verksamhetsområdena skiljer sig åt. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras till allra största delen, 88 procent, med anslagsmedel medan motsvarande andel för forskning och utbildning på forskarnivå är 43 procent.

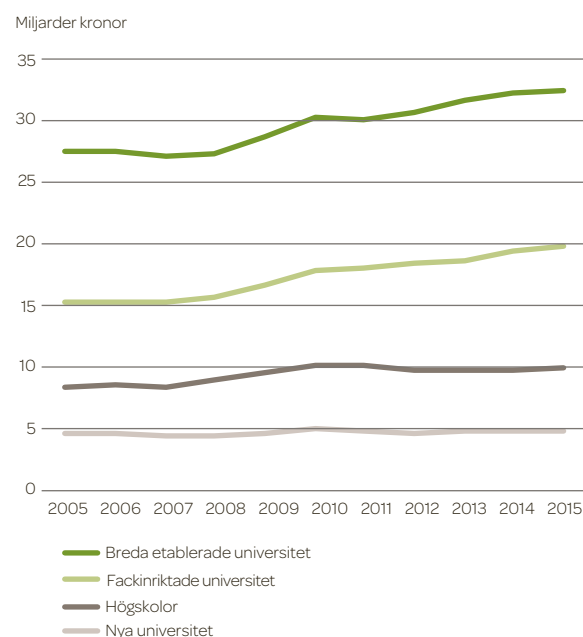
Stora skillnader mellan lärosäteskategorier

För högskolorna utgör intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå merparten av de totala intäkterna – 78 procent – medan 22 procent utgörs av intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå. Motsvarande andelar för de nya universiteten (se definition ovan) är 68 procent respektive 32 procent. För de breda etablerade universiteten dominerar intäkterna av intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som utgör 64 procent medan intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå utgör 36 procent. Mest forskningsinriktade är de fackinriktade universiteten. Av deras totala intäkter

Figur 71. Andelen av lärosätenas totala intäkter som avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 2015, per lärosäteskategori. Av högskolornas intäkter är 22 procent intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå medan motsvarande andel för fackinriktade universitet är 74 procent.

Figur 72. Lärosätenas totala intäkter 2005–2015 per lärosäteskategori, miljarder kronor, i 2015 års priser. För de fackinriktade universiteten och de breda etablerade universiteten ökade intäkterna med 29 respektive 18 procent under perioden 2005–2015 medan intäkterna vid de nya universiteten och högskolorna ökade med 6 respektive 1,9 procent under samma period.

är 74 procent intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå och bara drygt en fjärdedel avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Intäktsökningen som blev påtaglig 2009 och åren därefter gällde framför allt universiteten, både de breda etablerade och de fackinriktade. De breda etablerade universitetens intäkter ökade med totalt 5,0 miljarder kronor, eller 18 procent, 2005 – 2015 och de fackinriktade universitetens intäkter ökade med 4,4 miljarder kronor, eller 29 procent. Det betyder att av den totala intäktsökningen på 11 miljarder kronor under perioden 2005–2015 har 84 procent avsett universiteten, exklusive de fyra nya.

De fyra nya universiteten har haft en betydligt blygsammare intäktsökning under denna period, 0,3 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med 6 procent 2005 – 2015. För högskolorna gäller att deras intäkter ökade fram till 2010 och därefter har de minskat. Sammantaget innebär detta att högskolornas intäkter ökade med 1,5 miljarder kronor, eller 19 procent, mellan 2005 och 2015.

Lärosätenas kostnader ökade mer än intäkterna 2015

Som framgått av inledningen till detta kapitel var kostnaderna för den totala verksamheten vid landets universitet och högskolor 66,7 miljarder kronor 2015. Intäkterna var 66,9 miljarder kronor och därmed blev verksamhetsutfallet 0,2 miljarder kronor 2015.

Tabell 26. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar 2015 jämfört med 2005, miljoner kronor i 2015 års priser.

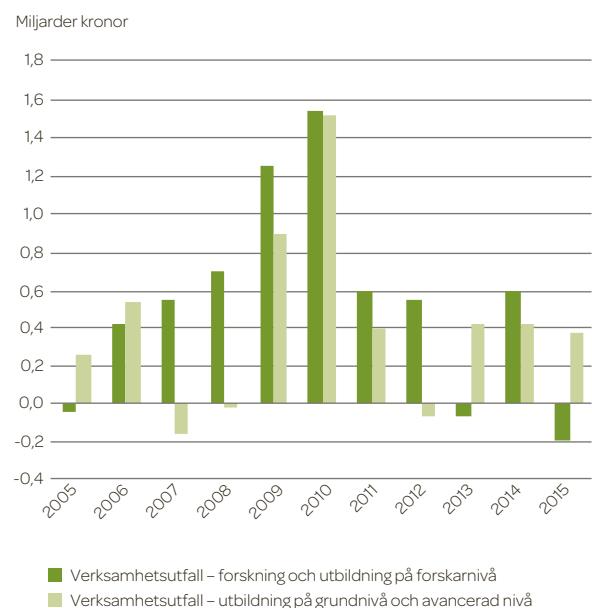
På intäktssidan har andelen statsanslag minskat och andelen bidrag ökat mellan dessa år. På kostnadssidan har andelen personalkostnader ökat och andelen lokalkostnader minskat.

	2005	Andel %	2015	Andel %
Summa verksamhetsintäkter	55 677	100	66 915	100
Intäkter av statsanslag	36 372	65	40 592	61
Intäkter av bidrag	13 120	24	19 263	29
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	5 818	10	6 872	10
Finansiella intäkter	367	1	187	0
Summa verksamhetskostnader	55 423	100	66 740	100
Personalkostnader	33 280	60	41 831	63
Lokalkostnader	7 952	14	8 484	13
Ersättning för klinisk utbildning och forskning	2 404	4	2 385	4
Övriga driftskostnader	9 200	17	11 542	17
Finansiella kostnader	179	0	160	0
Avskrivningar	2 408	4	2 338	4
Verksamhetsutfall	255		174	
Årets kapitalförändring	262		212	

I förhållande till 2014 ökade kostnaderna med 1,5 miljarder kronor i fasta priser och intäkterna med 0,6 miljarder kronor. Intäkternas fördelning mellan olika intäktslag liksom kostnadernas fördelning mellan olika kostnads- slag var i stort sett oförändrade mellan 2014 och 2015.

En jämförelse av lärosätenas resultaträkningar 2015 och 2005 visar att intäkterna ökat med 11,2 miljarder kronor och kostnaderna med 12 miljarder kronor under tioårsperioden, i fasta priser. Statsanslagens andel av

Figur 73. Lärosätenas redovisade verksamhetsutfall 2005–2015 uppdelat på de två verksamhetsområdena, miljarder kronor i 2015 års priser. Verksamhetsområdet forskning och utbildning på forskarnivå har sammantaget haft ett större överskott under perioden 2005–2015 jämfört med verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Variationerna mellan åren är dock stora.

intäkterna har minskat från 65,3 procent till 60,7 procent samtidigt som bidragens andel har ökat från 23,6 till 28,8 procent. När det gäller kostnaderna är den största förändringen att personalkostnadernas andel ökat från 60,0 till 62,7 procent och att lokalkostnadernas andel har minskat från 14,3 procent till 12,7 procent.

Det samlade verksamhetsutfallet, som 2015 alltså var 0,2 miljarder kronor (174 miljoner), har varierat påtagligt mellan åren under den senaste tioårsperioden. Det största överskottet under perioden redovisades för 2010, då det samlade ekonomiska resultatet var 3 miljarder kronor.

Ser man på verksamhetsutfallet 2015 redovisades ett samlat negativt utfall för verksamhetsområdet forskning och utbildning på forskarnivå med -0,2 miljarder kronor medan resultatet för verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå var ett överskott på knappt 0,4 miljarder kronor. Under den senaste tioårsperioden har dock verksamhetsområdet forskning och utbildning på forskarnivå uppvisat ett större överskott jämfört med utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid sju tillfällen. Även som andel av respektive verksamhetsområdes kostnader har överskotten samlat varit större för verksamhetsområdet forskning och utbildning på forskarnivå jämfört med verksamhetsområdet utbildning på grundnivå och avancerad nivå under perioden 2005–2015.

Fortsatt ökning av samlad balanserad kapitalförändring

Universitet och högskolor kan till skillnad från andra statliga myndigheter bygga upp ett eget myndighetskapital. (Huvuddelen av myndighetskapitalet utgörs av den balanserade kapitalförändringen, se faktaruta.) Detta beror på den särskilda modell för att avräkna anslag som

gäller för lärosätena och som innebär att kostnaderna för verksamheten är frikopplade från anslagsförbrukningen. Eftersom anslag alltid redovisas som en intäkt i sin helhet medan kostnaderna kan vara lägre eller högre uppstår ett positivt eller negativt resultat och årlig kapitalförändring.

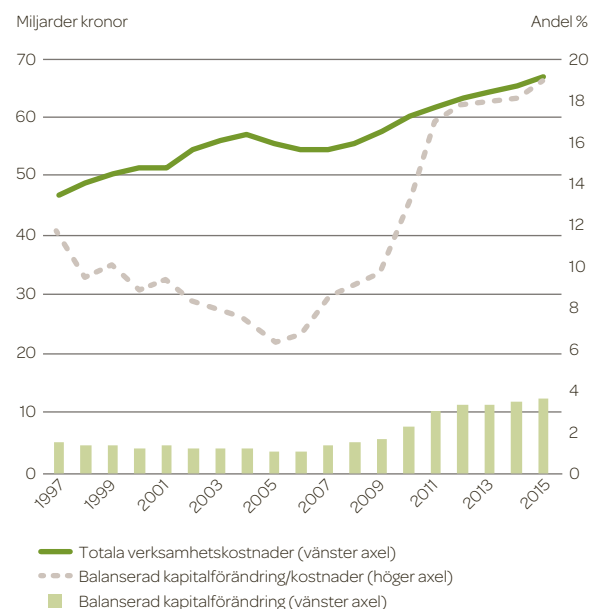
Vid utgången av 2015 var lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring 12,7 miljarder kronor, vilket är sju procent högre än föregående år. De statliga lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring fördelades 2015 med 5,6 miljarder för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive 6,2 miljarder för forskning och utbildning på forskarnivå. Förklaringen till att beloppen inte summerar till den totala kapitalförändringen är att enskilda utbildningsanordnare inte behöver göra denna uppdelning av sitt kapital.

Under många år var lärosätenas sammantagna ekonomiska resultat ibland negativt och ibland positivt och mellan 1997 och 2009 var den samlade balanserade kapitalförändringen omkring 4–5 miljarder kronor per år. Sedan 2006 har dock lärosätenas samlade resultat varit positivt varje år och både 2009 och 2010 redovisade lärosätena sammantagna stora positiva resultat. Det ledde till att den samlade balanserade kapitalförändringen steg kraftigt, från 5,6 miljarder kronor 2009 till 10,6 miljarder 2011. De positiva resultaten har fortsatt att bygga på de ekonomiska balanserna och 2015 steg de alltså ytterligare.

Det är stora skillnader i storleken på lärosätenas balanserade kapitalförändring, upp till över en miljard kronor vid de stora, mest forskningstunga universiteten och något tiotal miljoner vid de minsta högskolorna. Fem universitet, Lund, Uppsala, Stockholm och Göteborg samt Karolinska institutet, står tillsammans för hälften av lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring.

I slutet av 1990-talet utgjorde lärosätenas samlade balanserade kapitalförändring omkring 10 procent av omsättningen (kostnaderna) men minskade sedan till 6 procent 2005, vilket var ovanligt lågt. Därefter har

Figur 74. Lärosätenas totala kostnader respektive balanserad kapitalförändring 1997–2015, miljarder kronor i 2015 års priser samt kvoten (höger axel) som visar den balanserade kapitalförändringens andel av kostnaderna. Efter att ha minskat fram till 2006 har den balanserade kapitalförändringen sedan 2009 ökat relativt sett mer än kostnaderna vilket lett till en högre kvot det vill säga en större kapitaltillgång.

denna kvot stigit och 2015 var kvoten mellan den samlade balanserade kapitalförändringen och de samlade kostnaderna 19 procent. För utbildning på grundnivå och avancerad nivå var kvoten 20 procent och för forskning och utbildning på forskarnivå var den 16 procent 2015.

De flesta lärosäten har balanserade kapitalförändringar i spannet 10–20 procent av omsättningen, vilket är en nivå som fler lärosäten i sina årsredovisningar nämner som en rimlig buffert för verksamheten. Det finns dock stora skillnader mellan lärosätena, från en kvot på under 10 procent av omsättningen vid Högskolan i Borås

MYNDIGHETSKAPITAL OCH BALANSERAD KAPITALFÖRÄNDRING

I myndighetskapitalet för statliga lärosäten ingår dels årets ekonomiska resultat (årets kapitalförändring), dels den balanserade kapitalförändringen. Därutöver kan också ingå resultatandelar i hel- och delägda bolag, och många lärosäten har även statskapital och donationskapital som ingår i myndighetskapitalet. Den balanserade kapitalförändringen utgör den största delen av lärosätenas myndighetskapital och den har byggts upp av gångna års resultat, det vill säga den består huvudsakligen av ackumulerade överskott respektive underskott från tidigare år. Det ekonomiska resultatet, det vill säga överskott eller underskott i resultaträkningen, blir en del i den balanserade kapitalförändringen året efter. Exempelvis överförs 2015 års kapitalförändring till den balanserade kapitalföränd-

ringen 2016 och påverkar alltså inte 2015 års balanserade kapitalförändring. För enskilda utbildningsanordnare motsvaras den balanserade kapitalförändringen av fritt eget kapital exklusive årets ekonomiska resultat.

Anslagsmedel redovisas som intäkt i sin helhet och således inte i den takt de förbrukas. Om anslagsintäkterna inte förbrukas under året påverkar det årets resultat och senare den balanserade kapitalförändringen. Däremot redovisas de erhållna bidragen som inte förbrukats under året som egen post i balansräkningen, oförbrukade bidrag, och dessa påverkar inte den balanserade kapitalförändringen. Oförbrukade forskningsbidrag är bundna till specifika forskningsprojekt (läs mer om oförbrukade bidrag i avsnittet om Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå).

och Försvarshögskolan, till kvoter över en tredjedel av omsättningen vid Örebro universitet, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm samt Högskolan i Gävle.

Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå är avgiftsfri för merparten av studenterna och finansieras av statliga anslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena.

Sedan höstterminen 2011 måste dock inresande studenter från länder utanför EES och Schweiz som inte deltar i utbytesprogram betala studieavgifter i Sverige. Den absoluta merparten av lärosätenas intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå består av statens anslag och 2015 uppgick dessa till 24 miljarder kronor.

Vid sidan av sin ordinarie utbildning på grundnivå och avancerad nivå bedriver lärosätena också uppdragsverksamhet i form av uppdragsutbildning och beställd utbildning. Intäkterna för uppdragsverksamheten uppgick 2015 till 1,5 miljarder kronor och det motsvarar ungefär fem procent av lärosätenas totala intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Lärosätena har också så kallade övriga avgiftsintäkter (1,5 miljarder kronor 2015) som främst utgörs av kostnadsersättningar, men till en tredjedel av studieavgifter. Vissa bidragsintäkter förekommer också och sammantaget innebär det att lärosätenas totala intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå var 27,7 miljarder kronor 2015. I fasta priser är det drygt 0,3 miljarder (1,3 procent) högre än föregående år. Se tabell 9 i slutet av denna rapport för mer detaljer om finansieringen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

Ökade intäkter av studieavgifter

År 2015 var lärosätenas intäkter av anmälnings- och studieavgifter 506 miljoner kronor (se tabell 11 i den separata tabellbilagan). Lärosätenas intäkter av studieavgifter har ökat stadigt sedan dessa infördes hösten 2011 för inresande studenter från länder utanför EES och Schweiz. Jämfört med 2014 har intäkterna ökat med 127 miljoner kronor eller 33 procent. Trots den kraftiga ökningen utgör intäkterna av studieavgifter fortfarande en blygsam del av finansieringen av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå, år 2015 var andelen 2,1 procent.

Sett till enskilda lärosäten hade Kungl. Tekniska högskolan, Lunds universitet och Chalmers tekniska högskola störst intäkter av studieavgifter 2015. Dessa tre universitet stod tillsammans för över 40 procent av de totala intäkterna av studieavgifter 2015. Men ser man till hur stor andel av finansieringen av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå som studieavgifterna står för ser bilden annorlunda ut. Högst andel hade Handelshögskolan i Stockholm (10 procent), följt av Blekinge tekniska hög-

skola, Kungl. Tekniska högskolan och Chalmers tekniska högskola med andelar på mellan 6 och 7 procent av finansieringen av utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

I samband med införandet av studieavgifterna minskade staten lärosätenas anslag permanent med 539 miljoner kronor från och med 2013 (pengarna återfördes dock till högskolan bland annat i form av högre ersättningsbelopp per student). Eftersom lärosätenas intäkter av studieavgifter var 506 miljoner kronor 2015 betyder det att på totalnivå har den studieavgiftsfinansierade verksamheten fortfarande inte uppnått den volym som anslagsminskningen motsvarar. Det var dock stora variationer i indragningarna, som baserades på antalet tredjelandsstudenter 2008 vid lärosätena, och vid flera lärosäten uppgår redan intäkterna av studieavgifter till högre belopp än deras respektive anslagsminskning (se tabell 12 i den separata tabellbilagan).

Uppdragsverksamhet

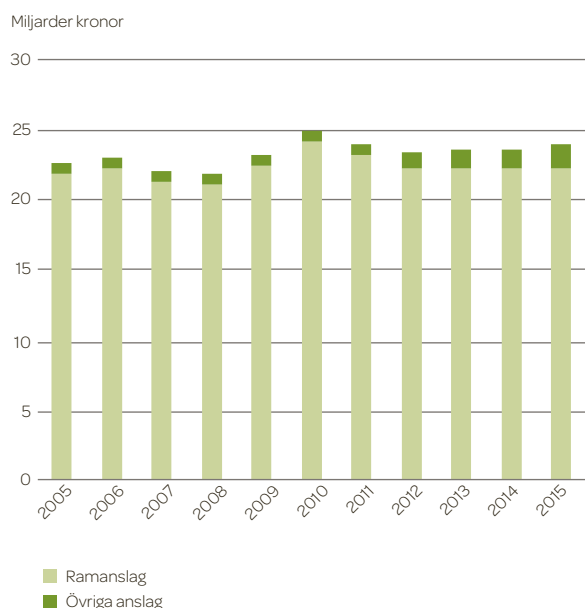
Universitet och högskolor har möjlighet att anordna utbildning på uppdrag av myndigheter, företag och andra organisationer för dem som beställaren utser. Uppdragsutbildning avräknas inte mot anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Högskolorna får i stället, till skillnad mot annan högskoleutbildning, ta en avgift från beställaren som ska beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. Uppdragsutbildningen utförs huvudsakligen (60 procent) för statliga myndigheter, men även kommuner och landsting (17 procent) samt privata företag i Sverige (10 procent) är stora beställare, läs vidare i kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*. År 2015 var lärosätenas totala intäkter av uppdragsutbildning 1,4 miljarder kronor och ungefär på den nivån har intäkterna varit i flera år.

Den andra – och betydligt mindre – delen av uppdragsverksamheten är beställd utbildning, vilket är ordinarie utbildning på grundnivå och avancerad nivå som utförs för andra lärosäten. Lärosätena har delvis olika inriktningar och kan därför ibland behöva köpa viss undervisning av varandra, exempelvis kan undervisningen på en delkurs för studenter vid ett lärosäte utföras vid ett annat lärosäte. I beställd utbildning kan också ingå utbildning inom ramen för yrkeshögskolan och sammantaget var lärosätenas intäkter för beställd utbildning 0,1 miljard kronor 2015. Det är i stort sett på samma nivå som de senaste åren.

De statliga anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Huvuddelen av de statliga anslagen är ramanslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 2015 uppgick lärosätenas sammanlagda ramanslag till 22,3 miljarder kronor. Men det finns också andra anslag, exempelvis får lärosäten med läkarutbildning del av anslaget för klinisk forskning och utbildning. Lärosäten kan också få anslag för andra ändamål och sammantaget

Figur 75. De totala anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 2005–2015, miljarder kronor, 2015 års priser. Anslagen har varierat över åren, men sammantaget har det skett en liten ökning under perioden.

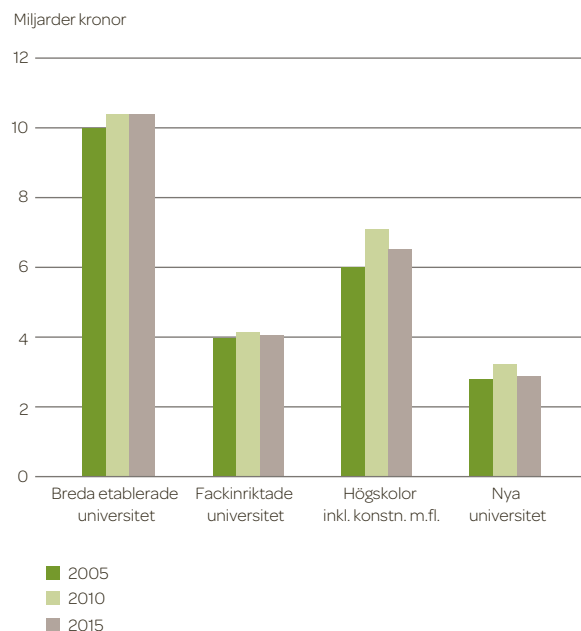

uppgick dessa övriga anslag 2015 till knappt 1,7 miljarder kronor (inklusive anslag som fördelas efter beslut av regeringen via Kammarkollegiet). Sammantaget var därmed de totala anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 24 miljarder kronor. Jämfört med 2014 ökade anslagen med 0,3 miljarder kronor (1,2 procent) i fasta priser.

Merparten av ökningen avser de övriga anslagen, medan ramanslagen var i stort sett oförändrade jämfört med 2015. Ökningen av övriga anslag förklaras dels av att den kvalitetsbaserade tilldelningen (som tilldelades dem som fått högsta omdömet i UKÄ:s kvalitetsutvärderingar) som planerat höjdes med 100 miljoner kronor till att omfatta totalt 300 miljoner kronor, dels av höjning av ersättningsbeloppen för utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap samt lärar- och förskolläraryt utbildning. För 2015 avsattes 125 miljoner kronor och 2016 avsattes ytterligare 125 miljoner kronor för beloppshöjningen. En skillnad mot tidigare höjningar av ersättningsbeloppen är att denna höjning är tillfällig och planeras upphöra 2019.

År 2005 var de totala anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå 22,7 miljarder kronor. Sedan dess har anslagen både ökat och minskat över åren, men sammantaget har anslagen ökat med knappt sex procent i fasta priser jämfört med 2005, och uppgick alltså till 24 miljarder kronor 2015. Med anledning av en tillfällig utbyggnad av högskolan var anslagen som högst 2010, då de uppgick till nästan 25 miljarder kronor (2015 års pris). Därefter minskade anslagen ett par år och det senaste året skedde alltså en liten ökning. Anslagen har minskat vid de

Figur 76. Anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå vid de fyra lärosätesgrupperna 2005, 2010 respektive 2015, miljarder kronor, 2015 års priser.

flesta lärosätena sedan 2010, och vid sju av dem har anslagen minskat med tio procent eller mer. Den kraftigaste minskningen har skett vid Blekinge tekniska högskola, där anslaget för utbildning på grundnivå och avancerad nivå har minskat med 20 procent sedan 2010.

Även om utbildning på grundnivå och avancerad nivå dominerar verksamheten vid högskolorna och de nya universiteterna (figur 71) så går den största delen av anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå till de breda etablerade universiteterna. Både 2005 och 2015 var dessa lärosätens andel 44 procent.

Det finns ganska stora skillnader i anslagsutvecklingen mellan olika lärosätesgrupper. Mellan 2005 och toppåret 2010 ökade anslagen mest vid högskolorna och de nya universiteterna. De därpå följande anslagsminskningarna, mellan 2010 och 2015, gällde enbart dessa lärosätesgrupper. För de breda etablerade och de fackinriktade universiteterna var anslagen 2015 på i stort sett samma nivå som 2010 (figur 76). Jämfört med 2005 har högskolorna fått en ökad andel av anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå medan andelarna för de tre universitetsgrupperna har minskat något.

Anslagsförändringar de senaste åren

Under 2015 inleddes en ny permanent utbyggnad av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå, som enligt planerna ska genomföras successivt till och med 2019. Den senaste permanenta utbyggnaden skedde 2006, men under flera år har staten genomfört ett antal

RESURSTILLDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens ersättning för lärosätenas utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter) och studenternas avklarade poäng (omräknade till helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Ersättningen varierar mellan olika utbildningsområden.

Utbildningsvolymens storlek begränsas av det så kallade takbeloppet. Takbeloppet anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få och sätter, tillsammans med hur utbildningen fördelas på olika utbildningsområden ramar för antalet studenter.

All utbildning är indelad i kurser, vilka klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Regeringen beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer. För de lärosäten som får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer inom de konstnärliga utbildningsområdena är antalet studenter som får avräknas begränsat. I övrigt är det lärosätet självt som avgör till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Det är denna klassificering som är grunden för lärosätenas resurstilldelning. För 2016 gäller nedanstående ersättningsbelopp per helårsstudent och helårsprestation för olika utbildningsområden.

Över 40 procent av hela utbildningsvolymen (antalet helårsstudenter) fanns 2015 inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi, som har de lägsta ersättningsbeloppen. En tredjedel fanns inom teknik och naturvetenskap, medan de flesta andra utbildningsområden således var små. De konstnärliga utbildningarna, som är de områden som har de högsta ersättningsbeloppen, utgör tillsammans bara några procent av utbildningsvolymen.

Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar de statliga lärosätena, utom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Vid dessa lärosäten återfinns 97 procent av den totala utbildningsvolymen, räknat som helårsstudenter. Lärosätena kan också ha andra uppdrag som finansieras med direkta statsanslag, exempelvis decentraliserad utbildning vid Luleå tekniska universitet eller fortbildning för journalister vid Linnéuniversitetet. För andra uppdrag, som ett antal kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning samt vidareutbildning av obehöriga lärare, erhåller lärosätena anslag som fördelas som bidrag via Kammarkollegiet. Enskilda utbildningsanordnare får med några undantag statsbidrag för högskoleutbildning (redovisas här som anslag).

Tabell 27. Ersättningsbelopp 2016, kronor, samt procentuell fördelning av antalet takbeloppsfinansierade helårsstudenter på olika utbildningsområden. En helårsstudent är en student som är registrerad för heltidsstudier under ett kalenderår (60 högskolepoäng), eller registreringar av flera studenter för utbildning av mindre omfattning som tillsammans är registrerade för 60 högskolepoäng. En helårsprestation är 60 avklarade högskolepoäng. För att beräkna antalet helårsprestationer räknas alla högskolepoäng under ett kalenderår samman och divideras med 60.

Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent 2016, kronor	Ersättning per helårsprestation 2016, kronor	Fördelning av helårsstudenter 2015, procent
Humanistiskt, samhällsvetenskapligt, teologiskt, juridiskt	30 843	20 098	41,0 %
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	52 593	44 352	33,2 %
Vård	55 913	48 427	8,0 %
Medicinskt	62 481	75 999	6,5 %
Undervisning*	37 515	39 301	5,0 %
Övrigt	42 237	34 310	1,9 %
Verksamhetsförlagd utbildning**	53 165	51 582	1,5 %
Design	149 034	90 801	0,7 %
Musik	128 575	81 295	0,7 %
Odontologiskt	46 238	53 862	0,6 %
Idrott	108 586	50 249	0,5 %
Konst	211 578	90 834	0,3 %
Media	302 363	242 205	0,1 %
Teater	296 289	147 578	0,1 %
Dans	208 380	115 142	0,1 %
Opera	306 407	183 296	0,0 %

* Avser utbildning inom det allmänna utbildningsområdet och den utbildningsvetenskapliga kärnan.

** Avser verksamhetsförlagd utbildning inom lärar- och förskolläraryt utbildning.

tillfälliga utbyggnader av högskolan. Den första – och största – tillfälliga utbyggnaden motsvarade 700 miljoner kronor och gällde 2010–2011. Den följdes av ett par mindre omfattande utbyggnader, varav den senaste, som omfattade 300 miljoner kronor, gällde 2013–2015. Anledningen till utbyggnaderna var dels att möta det ökade studieintresset från 2009, dels att bygga ut utbildningar inom områden där det finns brist på utbildade, främst vård- och ingenjörsutbildningar.

Det pågår också andra utbyggnader av utbildningar som delvis finansieras genom omfördelningar inom och mellan lärosäten. Det gäller utbyggnader av läkar-, tandläkar-, och ingenjörsutbildningar vid huvudsakligen större lärosäten som delvis finansieras genom omfördelningar inom respektive lärosäte, men till stor del finansieras genom omfördelningar från mindre lärosäten. I samband med att lärosätena beviljades examenstillstånd för den nya lärarutbildningen genomfördes också vissa omfördelningar mellan lärosäten, som fortfarande pågår.

Exakt storlek och utformning på den permanenta utbyggnad som inleddes under 2015 var oklar in i det sista. Redan i 2014 års ekonomiska vårproposition (prop. 2013/14:100) aviserades en permanent utbyggnad av högskolan och i Budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:01) föreslog den då ny tillträdde regeringen en mer omfattande utbyggnad. På grund av det parlamentariska läget ändrades dock utformningen vid flera tillfällen (se *Fler helårsstudenter 2015 – första gången sedan 2010*, Statistisk analys 4/2016, UKÄ). Nu har dock staten beslutat om en ny permanent utbyggnad av utbildningar på grundnivå och avancerad nivå som ska ske successivt och utbyggnaden inleddes under 2015. Enligt Budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1 utgiftsområde 16) beräknas utbyggnaden innebära att högskolan 2019 har tillförts ytterligare resurser motsvarande 14 600 helårsstudenter. Men samtidigt upphör de sista tillfälliga utbyggnaderna 2015 och 2016, vilket dämpar effekten av den permanenta utbyggnaden, se vidare längre fram.

Staten har också genomfört andra reformer inom högre utbildning som inte nämnvärt har påverkat anslagens totala storlek, men som påverkat dimensioneringen av den högre utbildningen. Studieavgiftsreformen innebär en sänkning av lärosätenas anslag, samtidigt som ersättningsbeloppen inom bland annat humaniora och samhällsvetenskap höjdes. Därtill har regeringen prioriterat utbildning inom främst medicin, vård, teknik och undervisning som är dyrare än genomsnittet. Det har inneburit högre ersättning per student och därmed räcker anslagen till att finansiera färre studenter.

Värdet av utbildningsvolymen i nivå med takbeloppen 2015

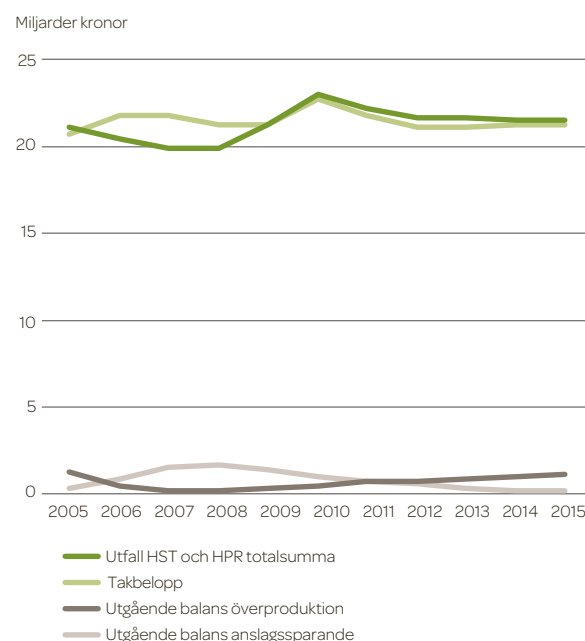
De flesta lärosätens anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på antalet helårsstudenter och helårsprestationer, multiplicerat med respektive

ersättningsbelopp. De statliga ersättningsbeloppen för utbildning är nationellt fastställda och varierar mellan olika områden (se faktaruta). För varje lärosäte fastställs årligen ett maximalt ramanslag, det så kallade takbeloppet. Vid årets slut stäms värdet av helårsstudenterna och helårsprestationerna för respektive lärosäte av, och avräknas mot takbeloppet.

Vid sidan av statens dimensioneringsförändringar är det till största delen studenternas efterfrågan på utbildning som påverkar i vilken utsträckning värdet av utbildningsvolymen (helårsstudenter och helårsprestationer) motsvarar takbeloppen eller inte. Under högkonjunkturen 2006–2007 var studenternas efterfrågan på utbildning betydligt lägre än nu. Högskolans kapacitet var dock ungefär densamma som idag och det innebar att utbildningsvolymen var lägre än de samlade takbeloppen. Det fanns alltså ledig kapacitet i högskolan (se figur 77). År 2008 vände utvecklingen och antalet helårsstudenter ökade kraftigt under två år så att utbildningsvolymen totalt sett åter blev i nivå med, eller översteg, de samlade takbeloppen. Detta förhållande har gällt sedan dess.

För 2015 var lärosätenas samlade takbelopp 21,4 miljarder kronor och det ekonomiska värdet av helårsstudenter och helårsprestationer (utbildningsvolymen) var 21,7 miljarder kronor. Det innebär en så kallad överproduktion om 0,3 miljarder kronor, eller 1,4 procent. Det är svårt för lärosätena att nå en utbildningsvolym som exakt motsvarar takbeloppet, bland annat eftersom studenternas poängproduktion är svår att förutse. Därför har läro-

Figur 77. Lärosätenas samlade takbelopp samt det ekonomiska värdet av helårsstudenter (HST) och helårsprestationer (HPR) respektive anslagssparande och överproduktion 2005–2015, miljarder kronor 2015 års pris. Lärosätena har överproducerat sedan 2010 och den utgående balansen av överproduktion stiger parallellt.

sätens möjlighet att spara överproduktion respektive outnyttjat anslag (anslagssparande) över åren, dock högst 10 procent utan särskilt medgivande från regeringen. Av de 31 lärosäten som omfattas av resurstilldelningssystemet med takbelopp var utbildningsvolymen i nivå med takbeloppen vid sex lärosäten 2015, medan det fanns överproduktion vid 17 lärosäten och vid åtta var det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen lägre än deras takbelopp. Alla lärosäten utom tre har dock kunnat avräkna hela takbeloppet eftersom de hade sparad överproduktion sedan tidigare.

I och med att de flesta lärosätena avräknat hela takbeloppet har anslagssparandet minskat till 0,1 miljarder kronor och den sparade överproduktionen har ökat till 1,1 miljarder kronor vid utgången av 2015.

Snittersättning för olika utbildningsområden

De nationella ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden utgår från de belopp som fastställdes när nuvarande resurstilldelningssystem infördes 1993. Beloppen räknas upp årligen med en pris- och löneomräkning som inkluderar ett produktivitetsavdrag.

För att stärka kvaliteten i den högre utbildningen har staten vid flera tillfällen höjt ersättningsbeloppen, utöver pris- och löneomräkningen, så kallade kvalitetsförstärkningar. Det gäller främst utbildning inom områden med de lägsta ersättningsbeloppen humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik, men även naturvetenskap, teknik och farmaci vid några tillfällen.

Andra ändringar av ersättningsbeloppen är att ett nytt utbildningsområde, verksamhetsförlagd utbildning, infördes för lärarutbildning 2013 och samtidigt minskades ersättningen för utbildningsområdet undervisning. År 2003 skedde en kraftig ökning av ersättningen för utbildningsområdet vård. I övrigt har det inte varit olika uppräkningsavdrag av ersättningsbeloppen för utbildningsområdena.

De kvalitetsförstärkningar som gjordes före 2006 avsåg båda delarna av ersättningsbeloppen, helårsstudenter och helårsprestationer, men sedan 2006 är det endast ersättningsbeloppen för helårsstudenter som har räknats upp. Det innebär att lärosätena får del av hela höjningen oavsett i vilken utsträckning studenterna tar sina poäng.

Det är stora skillnader mellan olika utbildningsområden i storleken på ersättningsbeloppen. År 2016 varierade beloppen från 51 000 kronor för en helårsstudent + helårsprestation inom humaniora, samhällsvetenskap, teologi och juridik, till 545 000 inom media (exempelvis film), en skillnad på 494 000 kronor. Skillnaden mellan de högst och de lägst betalda utbildningsområdena har ökat på grund av den procentuella pris- och löneomräkningen, detta trots flera kvalitetsförstärkningar till områden med lägst ersättning under åren.

Genomsnittlig ersättning per student

En vanlig fråga är vad det kostar att utbilda en student. Men frågan är svår att besvara eftersom lärosätenas redovisning inte är uppbyggd så att den uppgiften går att ta fram på ett enkelt sätt. Eftersom kostnaderna i stort sett motsvarar intäkterna är det dock möjligt att göra en skattning av kostnaden genom att beräkna den genomsnittliga ersättningen per student.

Som beskrivits ovan får lärosätena ersättning dels för registrerade studenter, dels för avklarade poäng och ersättningsbeloppen varierar mellan utbildningsområden. Den genomsnittliga ersättningen per student påverkas således både av hur utbildningsvolymen fördelas mellan olika utbildningsområden och i vilken utsträckning studenterna tar de poäng de har registrerat sig för (prestationsgraden, läs mer i kapitlet *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå*).

I sina årsredovisningar redovisar lärosätena antalet helårsstudenter och antalet helårsprestationer per utbildningsområde samt det totala belopp som dessa motsvarar. Med hjälp av uppgifterna kan man beräkna det genomsnittliga ersättningsbeloppet per helårsstudent (inklusive ersättningen för helårsprestationer). År 2015 var antalet helårsstudenter 285 250 och det ekonomiska värdet av dem och helårsprestationerna var 21 654 miljoner kronor. Det innebär att år 2015 var den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent 75 900 kronor.

Som vi beskrivit tidigare höjdes ersättningen för utbildning inom humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi med sammanlagt 125 miljoner kronor 2015, utöver den årliga pris- och löneomräkningen (som

Figur 78. Genomsnittlig ersättning per helårsstudent för takbeloppsfinansierade studenter 2005–2015, tusental kronor i 2015 års priser. Observera att y-axeln börjar på 50 000 kronor. Genomsnittsansättningen steg till 75 000 per helårsstudent 2013 efter att ha varierat omkring 73 000 kronor under flera år. Det relativt höga beloppet 2010 förklaras huvudsakligen av en ovanligt hög pris- och löneomräkning av anslagen.

var 0,8 procent). För 2015 inkluderades inte höjningen i ersättningsbeloppen, utan tillfördes berörda lärosäten som separat anslag. Om man skulle inkludera höjningen på 125 miljoner kronor i beräkningen var det genomsnittliga ersättningsbeloppet 76 350 kronor 2015. Den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent har under många år varit omkring 73 000 kronor (2015 års priser) med undantag för 2010 då pris- och löneomräkningen var ovanligt hög. År 2012 höjde staten ersättningsbeloppen för utbildning inom humaniora och samhällsvetenskap och 2013 genomfördes en kraftig höjning för samma områden. Det ledde till att den genomsnittliga ersättningen steg till 75 000 kronor 2013 och de två senaste åren har ökningen fortsatt.

Förändringar av den genomsnittliga ersättningen beror dels på förändringar av ersättningsbeloppen för de olika utbildningsområdena, dels på förändringar av andelen studenter inom olika utbildningsområden och i vilken grad studenterna tar sina poäng (kvoten mellan helårsprestationer och helårsstudenter). Om studenterna tar högre andel av poängen och högskolan i den meningen blir mer effektiv så ökar samtidigt den genomsnittliga ersättningen per student.

De senaste årens ökning av den genomsnittliga ersättningen kan dels förklaras av en högre andel helårsstudenter inom utbildningsområden med högre ersättning, dels av att kvoten helårsprestationer/helårsstudenter har stigit.

När det gäller den studieavgiftsfinansierade verksamheten motsvarar de 506 miljonerna 2015 en avgift på drygt 120 000 kronor per studieavgiftsfinansierad helårsstudent. Det är betydligt mer än den genomsnittliga ersättningen för anslagsfinansierade studenter som alltså var ungefär 76 000 kronor 2015. Den stora skillnaden förklaras av att den studieavgiftsfinansierade verksamheten ska bära sina kostnader, inklusive den extra administration och annat som är förknippat med verksamheten. Därtill studerar de betalande studenterna teknik och andra lite dyrare utbildningar i högre utsträckning än de anslagsfinansierade studenterna. Den genomsnittliga avgiften per helårsstudent varierar mellan lärosätena, bland annat beroende på deras respektive ämnesinriktning, exempelvis har de konstnärliga högskolornas förhållandevis höga genomsnittliga avgifter.

En del av studieavgifterna finansieras av stipendier till betalande studenter, bland annat de statliga stipendieprogram som inrättades samtidigt som studieavgifterna infördes, se kapitlet *Internationell studentmobilitet*.

Nuläge och prognos för anslagsförändringar

För att beskriva fortsättningen på den utbyggnad som inleddes under 2015 har UKÄ sammanställt de uppgifter som redovisas om utbyggnaden för åren 2016–2019 under rubriken Resursfördelning för respektive lärosätets anslag i *Budgetpropositionen för 2016* (prop. 2015/16:1 Utgiftsområde 16). Utbyggnaden 2016–2019 har i den propositionen beräknats i förhållande till den i december 2014 beslutade budgeten för 2015. UKÄ har tagit hänsyn till detta i beräkningarna.

Den permanenta utbyggnaden av högskolan planeras motsvara en ökning av lärosätets anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå med drygt 1,1 miljarder kronor när den är fullt genomförd 2019. Detta sker samtidigt som två tillfälliga utbyggnader upphör, som nämnts tidigare. En tillfällig utbyggnad om 107 miljoner kronor (motsvarande cirka 1 500 helårsstudenter) upphörde 2015 och den sista tillfälliga utbyggnaden av högskolan som omfattade 300 miljoner kronor (cirka 4 200 helårsstudenter) upphörde 2016. Det dämpar effekten av den permanenta utbyggnaden med drygt 400 miljoner kronor. Det betyder att den permanenta utbyggnaden innebär en ökning av lärosätets anslag med drygt 700 miljoner kronor då den planeras vara fullt genomförd 2019, se tabell 28.

För att åskådliggöra omfattningen av utbyggnader av högskolan används ofta schablonbelopp för att räkna om vad utbyggnaden innebär i helårsstudenter. Exempelvis beräknades den första delen av den nyss inledda permanenta utbyggnaden, alltså 2015 års utbyggnad om 383 027 000 kronor, motsvara 5 000 helårsstudenter (prop. 2014/15:99, s. 115). Det innebär att den genomsnittliga ersättningen per helårsstudent för utbyggnaden är 76 605 kronor.

På samma sätt kan det genomsnittliga ersättningsbeloppet per student användas för att beräkna hur många helårsstudenter (inklusive helårsprestationer) som anslagen teoretiskt räcker till att finansiera, det som UKÄ kallar den teoretiska utbildningskapaciteten.

Tabell 28. Anslagsförändringar (miljoner kronor) 2016–2019 med anledning av den permanenta utbyggnaden som inleddes 2015 och av att tillfälliga utbyggnader samtidigt upphör. Källa: prop. 2015/16:1, samt tidigare budgetpropositioner.

	Anslagsförändring					
	2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Permanent utbyggnad inledd 2015	383	231	246	239	33	1 133
Tillfällig utökning 2013–2014 upphör 2015	-108					-108
Tillfällig utökning 2013–2015 upphör 2016		-304				-304
Summa utbyggnad	275	-72	246	239	33	721

Ofta används det faktiska utfallet helårsstudenter som ett mått på högskolans kapacitet och det fungerar relativt bra de år då utbildningsvolymen är i nivå med takbeloppen. Men ibland finns det ledig kapacitet i högskolan och då är utfallet helårsstudenter inget bra mått. Därför använder UKÄ den teoretiska utbildningskapaciteten som ett mått på hur många helårsstudenter anslagen räcker till att finansiera. Beräkningen innebär att man dividerar lärosätenas sammanlagda takbelopp med den genomsnittliga ersättningen varje år. En utförlig beskrivning av metoden finns i *Hur många "platser" finns det i högskolan?* Statistisk analys 2013/13, UKÄ.

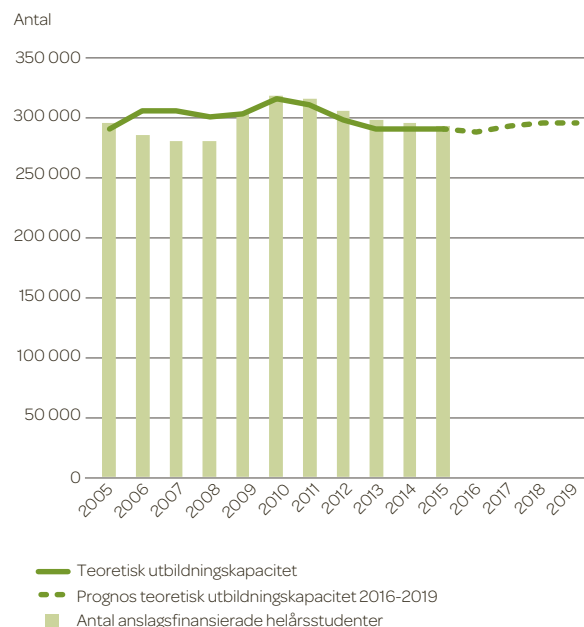
I följande avsnitt har UKÄ gjort en prognos över vad den permanenta utbyggnad som inleddes 2015 innebär i förändrad utbildningskapacitet de kommande åren.

Kommande förändringar i utbildningskapaciteten

Som vi beskrivit tidigare i detta avsnitt var den genomsnittliga ersättningen 75 900 kronor för det faktiska antalet helårsstudenter 2015. Då samma belopp används för att räkna om de samlade takbeloppen till helårsstudenter innebär det att den teoretiska utbildningskapaciteten vid lärosätena med takbelopp var knappt 281 300 helårsstudenter 2015. Vid övriga lärosäten (Sveriges lantbruksuniversitet, Försvarshögskolan och de flesta enskilda utbildningsanordnarna) fanns totalt 8 800 anslagsfinansierade helårsstudenter och vi utgår här från att det också motsvarar kapaciteten vid dessa lärosäten. Det innebär att den teoretiska utbildningskapaciteten år 2015 var totalt 290 100 helårsstudenter, vilket är ungefär samma nivå som 2014. Utbyggnaden för 2015 medförde alltså inte någon ökad kapacitet, vilket beror på en mängd faktorer.

Under flera år har andelen helårsstudenter inom utbildningsområden med de lägsta ersättningsbeloppen minskat. Därtill har antalet helårsstudenter på program ökat samtidigt som antalet på fristående kurser har minskat. Prestationsgraden är normalt högre på program och som beskrivits ovan har det lett till att ersättningen för helårsprestationer och därmed genomsnittsansättningen per helårsstudent har stigit. Det innebär att antalet helårsstudenter som anslagen kan finansiera (utbildningskapaciteten) minskar om inte ytterligare resurser tillförs. Den effekten blev uppenbar 2015. Visserligen upphörde

Figur 79. Faktiskt antal anslagsfinansierade helårsstudenter vid samtliga lärosäten respektive teoretisk utbildningskapacitet 2005–2015, samt prognos för den teoretiska utbildningskapaciteten 2016–2019 för samtliga lärosäten. Den teoretiska utbildningskapaciteten utgörs dels av de samlade takbeloppen omräknade till helårsstudenter, dels av utfall helårsstudenter för lärosäten som inte har takbelopp plus kända anslagsförändringar.

en tillfällig utbyggnad motsvarande cirka 1 500 helårsstudenter, men sammantaget skulle utbildningskapaciteten ha minskat med 5 000 helårsstudenter om inte utbyggnaden hade inletts. Anslagstillskottet som den permanenta utbyggnaden innebar återställde istället den teoretiska utbildningskapaciteten till samma nivå som 2014.

Den permanenta utbyggnaden av utbildning på grundnivå och avancerad nivå som inleddes 2015 påverkade alltså inte den teoretiska utbildningskapaciteten. För 2016 motsvarar utbyggnaden enligt UKÄ:s beräkningar ungefär 3 000 helårsstudenter. I och med att den tillfälliga utbyggnaden motsvarande 4 200 helårsstudenter samtidigt upphör, innebär det att den teoretiska utbildningskapaciteten minskar med 1 200 helårsstudenter 2016 jämfört med 2015. Den permanenta utbyggnaden av högskolan får alltså inte genomslag förrän 2017, då den teoretiska utbildningskapaciteten beräknas öka med ungefär 3 200 helårsstudenter.

Tabell 29. Förändringar i den teoretiska utbildningskapaciteten (antal helårsstudenter, HST) 2016–2019.

År 2019 beräknas den teoretiska utbildningskapaciteten ha ökat med 5 500 helårsstudenter jämfört med 2015.

	Förändring i antal helårsstudenter					
	Antal HST 2015	2016	2017	2018	2019	Summa
Teoretisk utbildningskapacitet 2015	290 100					290 100
Permanent utbyggnad inledd 2015		3 000	3 200	3 100	400	9 700
Tillfällig utökning 2013–2015 upphör 2016		-4 200				-4 200
Summa	290 100	-1 200	3 200	3 100	400	295 600

RESURSTILLDELNING FÖR FORSKNING OCH UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ

Enligt nuvarande resurstilldelningssystem för forskning och utbildning på forskarnivå fördelas nya medel samt 20 procent av de befintliga direkta statsanslagen baserat på två så kallade resultatindikatorer: externa medel respektive vetenskaplig produktion (publiceringar och citeringar). Denna fördelningsprincip infördes 2009 och då var andelen av befintliga direkta statsanslag som omfördelades sammanlagt 10 procent, men andelen höjdes till 20 procent 2014. Nuvarande regering modifierade modellen inför resurstilldelningen för 2016 så att en större andel av de ökade anslagen gick till högskolorna och de nya universiteten. Regeringen gav också våren 2016 Vetenskapsrådet i uppdrag att justera den del av modellen som avser indikatorerna vetenskaplig produktion och citeringar som underlag till resursfördelning.

Utöver direkta statsanslag kanaliseras staten forskningsmedel via forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter. Det är alltså medel som också bygger på politiska beslut men där fördelningen sker i konkurrens.

År 2018 beräknas kapaciteten öka med cirka 3 100 helårsstudenter och 2019 med ytterligare 400. Sammantaget innebär det att jämfört med 2015 kommer den teoretiska utbildningskapaciteten år 2019 att ha ökat med ungefär 5 500 helårsstudenter då utbyggnaden planeras vara fullt genomförd (se tabell 29). Prognosen utgår från 2015 års sammansättning av helårsstudenter och helårsprestationer. Om det sker förändringar i sammansättningen påverkar det prognosen för den teoretiska utbildningskapaciteten.

Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå

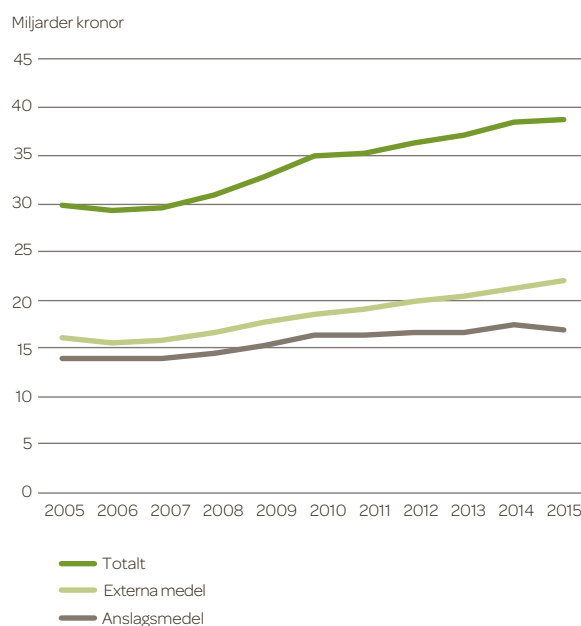
I detta avsnitt redovisas bland annat hur lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå fördelar sig mellan anslagsmedel och externa medel, de externa medlens uppdelning på olika finansieringskategorier samt utvecklingen av oförbrukade bidrag vid lärosätena.

Något minskade anslag 2015

– men externa medel fortsatte att öka

Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var 2015 totalt 38,8 miljarder kronor vilket var 0,2 miljarder kronor mer än 2014 i fasta priser.

Figur 80. Intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå uppdelade på anslagsmedel och externa medel 2005–2015, miljarder kronor, 2015 års priser. Intäkterna har ökat med 9 miljarder kronor under perioden. Anslagsmedlen har ökat med 3 miljarder kronor medan de externa medlen har ökat med 6 miljarder kronor.

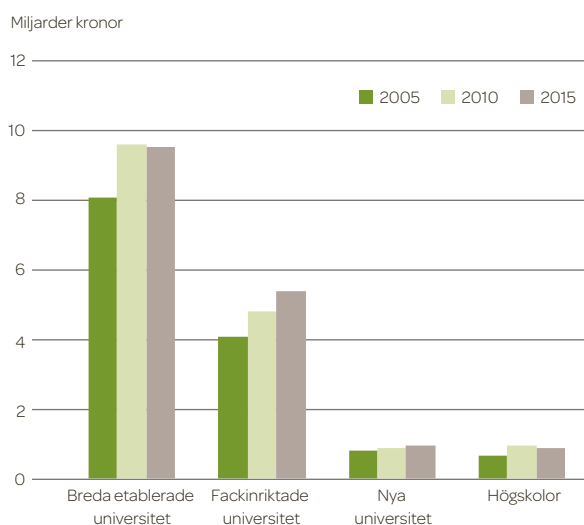
Anslagsmedlen utgjorde 16,8 miljarder kronor och de externa medlen 22 miljarder kronor av intäkterna 2015.

Sedan 2005 har lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå ökat med 9 miljarder kronor i fasta priser. De externa medlen har stått för 6 miljarder kronor och anslagsmedlen för 3 miljarder kronor av ökningen. Det har resulterat i att anslagsmedlen som 2005 stod för 46 procent av lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå har minskat till 43 procent. Som jämförelse kan nämnas att 1997 (det år från vilket det finns jämförbar statistik) utgjorde anslagsmedlen 51 procent av lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå.

Under 2015 minskade anslagsmedlen för första gången sedan 2007 i fasta priser. Minskningen var 0,4 miljarder kronor och avsåg vissa lärosätens ramanslag. Intäkterna från externa finansierare fortsatte däremot att öka.

Sedan 2009 används en resurstilldelningsmodell där fördelningen av nya anslagsmedel och omfördelning av en andel av befintliga anslagsmedel baseras på lärosätenas resultat, mätt med indikatorerna externa medel och vetenskaplig produktion, se faktaruta. Mellan 2005 och 2015 har anslagsmedlen ökat med drygt 3 miljarder kronor. Av den ökningen erhöll de breda etablerade universiteten, som grupp, 1,5 miljarder kronor och de fackinriktade universiteten 1,2 miljarder kronor. De nya universiteten erhöll 0,1 och högskolorna 0,3 miljarder kronor.

Figur 81. Direkta statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå 2005, 2010 och 2015 fördelade på lärosätesgrupper, miljarder kronor i 2015 års priser. För alla lärosätesgrupper har anslagen ökat sedan 2005, men mest för de etablerade och fackinriktade universiteten.

De fackinriktade universitetens andel av anslagsmedel har därmed ökat 2015 jämfört med 2005, med 1,6 procentenheter, och högskolornas andel har ökat med 0,8 procentenheter. De breda etablerade universitetens andel har minskat med 2 procentenheter och de nya universitetens andel har minskat med 0,5 procentenheter.

Intäkter från privata finansiärer ökade 2015

Utöver de direkta statsanslagen kanaliseras staten betydande forskningsmedel genom forskningsråd och andra forskningsfinansierande myndigheter. Av de externa medlen om 22 miljarder kronor är nästan hälften, 10,7 miljarder kronor, statliga medel. Totalt stod staten för 71 procent av finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå 2015, vilket var en oförändrad andel jämfört med 2014.

Övriga offentliga finansiärer – kommuner och landsting samt de så kallade offentliga forskningsstiftelserna som bildades av löntagarfondsmedel i mitten på 1990-talet – stod för 6 procent och sammantaget kom alltså 77 procent av finansieringen från offentliga källor.

Privata stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte är viktiga forskningsfinansiärer och 2015 stod de för 11 procent av finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå. Tillsammans med de 4 procent av finansieringen som kom från företag i Sverige stod därmed privata källor för 15 procent av finansieringen. Det är endast intäkter från privata finansiärer som har ökat 2015 jämfört med 2014.

EU, huvudsakligen ramprogrammen, stod för 4 procent av finansieringen av forskning och utbildning på forskarnivå 2015 och 2 procent var från andra källor i utlandet. Se tabell 8 i slutet av denna rapport för mer detaljerade uppgifter om forskningsfinansieringen 2015.

Tabell 30. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå 2014 och 2015 per finansiärskategori, miljoner kronor (procent) i 2015 års priser.

			Förändring 2014–2015		Andel av totalen 2015
	2014	2015	Mkr	Procent	
Statliga	27 540	27 543	2	0	71
Direkta statsanslag*	17 275	16 826	-449	-3	43
Forskningsråd	5 907	6 230	324	5	16
Vinnova och Energimyndigheten	1 572	1 677	105	7	4
Övriga myndigheter inkl. universitet och högskolor	2 786	2 809	22	1	7
Övriga offentliga	2 489	2 494	5	0	6
Kommuner och landsting	1 436	1 403	-33	-2	4
Offentliga forskningsstiftelser	1 052	1 091	39	4	3
Privata i Sverige	5 418	5 840	422	8	15
Företag	1 392	1 560	168	12	4
Organisationer utan vinstsyfte	4 026	4 279	254	6	11
EU	1 840	1 639	-201	-11	4
Övriga utlandet	865	850	-15	-2	2
Övriga inkl. finansiella intäkter	382	416	34	9	1
Totalt	38 534	38 781	247	1	100

* Inklusivt bidrag fördelade av Kammarkollegiet

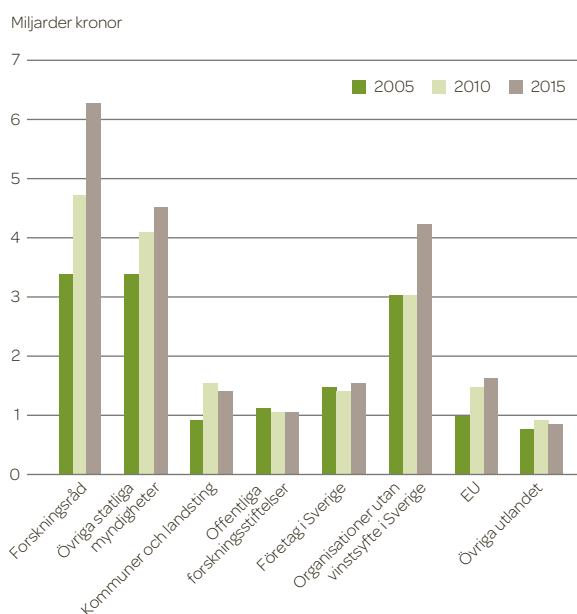
De externa medlen består huvudsakligen av forskningsbidrag som söks i konkurrens. Av de externa medlen var 18,3 miljarder kronor (83 procent) forskningsbidrag och 1,5 miljarder kronor (7 procent) avgiftsintäkter för uppdragsforskning. Övriga avgiftsintäkter (se faktaruta om intäkter) uppgick till 2,1 miljarder kronor (10 procent).

Uppdragsforskningen har minskat under den senaste tioårsperioden, så även det senaste året. Av lärosätenas intäkter för uppdragsforskning 2015 kom 0,5 miljarder kronor från statliga myndigheter (exklusive universitet och högskolor), 0,4 miljarder kronor från företag i Sverige, 0,2 miljarder kronor från kommuner och landsting samt 0,15 miljarder kronor från företag i utlandet.

Forskningsråd och organisationer utan vinstsyfte är viktiga forskningsfinansiärer

Av de externa medlen är forskningsråden den största finansiärskategorin (se figur 82). Under perioden 2005–2015 har också lärosätenas intäkter från forskningsråden ökat mer än intäkterna från övriga finansiärskategorier – både i absoluta tal och i procent. Mellan 2005 och 2015 har lärosätenas intäkter från forskningsråden ökat från 3,4 till 6,2 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning på 2,9 miljarder kronor eller 86 procent. Den näst största ökningen av lärosätenas intäkter från externa finansiärer stod kategorin organisationer utan vinstsyfte i Sverige för (i denna kategori ingår privata stiftelser). Lärosätenas intäkter från sådana organisationer ökade med 1,2 miljarder kronor, eller 38 procent, 2005 – 2015 till totalt 4,2 miljarder kronor. Lärosätenas intäkter från övriga

Figur 82. Lärosätenas intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå från externa finansiärer 2005, 2010 och 2015, uppdelade på finansiärskategorier, miljarder kronor i 2015 års priser. Intäkterna ökade mest från forskningsråd och från organisationer utan vinstsyfte mellan åren 2005 och 2015. I figuren ingår inte finansiärskategorin Övrigt.

statliga myndigheter ökade med 1,1 miljarder kronor (32 procent) mellan 2005 och 2015, då de uppgick till 4,5 miljarder. Även om beloppen inte är lika höga har intäkterna från EU samt kommuner och landsting också ökat betydligt under perioden.

Universiteten – utom de nya – har erhållit 93 procent av de ökade externa medlen

År 2015 var intäkterna av externa medel för forskning och utbildning på forskarnivå vid de breda etablerade universiteten 11,1 miljarder kronor, vid de fackinriktade universiteten 9,0 miljarder kronor, vid de nya universiteten 0,6 miljarder kronor och vid högskolorna 1,2 miljarder kronor. Under den senaste tioårsperioden har intäkter av externa medel för forskning och utbildning på forskarnivå ökat med 2,9 miljarder kronor (36 procent) vid de breda etablerade universiteten och 2,7 miljarder kronor (42 procent) vid de fackinriktade universiteten. Motsvarande ökning vid de nya universiteten är 0,04 miljarder kronor (6 procent) och vid högskolorna 0,4 miljarder kronor (44 procent). Totalt erhöll universiteten, exklusive de nya, 93 procent av ökningen av externa medel 2005–2015, medan de nya universiteten och högskolorna tillsammans erhöll sju procent.

Stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte ger stora forskningsbidrag

Bland bidragsgivare, såväl statliga som privata, är Vetenskapsrådet (ett av forskningsråden) i särklass störst. Lärosätenas bidragsintäkter från Vetenskapsrådet uppgick 2015 till totalt 4,8 miljarder kronor, en ökning med 7 procent sedan 2014 och 90 procent sedan 2005.

Av de privata bidragsgivarna är Wallenbergstiftelserna de största. Bidragsintäkterna från Wallenbergstiftelserna var 1,1 miljarder kronor 2015 vilket innebar en ökning med 16 procent sedan 2014 och en fördubbling sedan 2005.

Tre lärosäten, Karolinska institutet, Lunds universitet och Uppsala universitet, fick tillsammans 51 procent av bidragsintäkterna från Vetenskapsrådet. Motsvarande andel 2005 var 46 procent. Av högskolorna hade 2015 Malmö högskola de största intäkterna från Vetenskapsrådet, 31 miljoner kronor, följt av Högskolan i Jönköping och Södertörns högskola med vardera 12 miljoner kronor samt Mälardalens högskola med 9 miljoner kronor.

Även från Wallenbergstiftelserna var Karolinska institutet, Lunds universitet och Uppsala universitet mottagare av cirka hälften av bidragsintäkterna.

Tabell 31. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag 2005, 2014 och 2015 per finansör, miljoner kronor i 2015 års pris.

Tabellen omfattar de finansörer vars bidrag översteg 50 miljoner kronor 2015. Gruppen Organisationer utan vinstsyfte i Sverige består av de stiftelser och organisationer som inte särredovisas i tabellen.

	Miljoner kronor			Förändring%	
	2005	2014	2015	2014-15	2005-15
Vetenskapsrådet	2 537	4 518	4 826	7	90
Organisationer utan vinstsyfte i Sverige	1 467	1 803	1 912	6	30
EUs ramprogram exkl. ERC *	1 014	1 225	1 153	-6	14
Wallenbergstiftelser	561	973	1 128	16	101
Vinnova	542	913	971	6	79
FORMAS	517	945	929	-2	80
Företag i Sverige	479	695	810	17	69
Övriga statliga myndigheter	925	642	713	11	-23
Energimyndigheten **		659	706	7	
Statliga universitet och högskolor	339	535	591	11	74
Kommuner och landsting	286	499	588	18	106
SSF	562	508	512	1	-9
FAS	301	444	475	7	58
Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	308	412	393	-4	28
Cancerfonden	324	358	386	8	19
EUs ERC		360	328	-9	
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	205	245	274	12	33
KK - stiftelsen	177	218	249	14	41
Stiftelser förvaltade av lärosäte	289	293	212	-28	-27
Östersjöstiftelsen	168	191	178	-7	6
Hjärt- Lungfonden ***		153	160	4	
EU, ej ramprogram *		242	132	-45	-87
MISTRA	139	106	115	9	-17
Företag i utlandet	134	119	114	-4	-15
Sida / SAREC	354	162	89	-45	-75
Rymdstyrelsen	57	81	87	7	54
Övriga	556	217	248	14	-55
Totala bidragsintäkter	12 242	17 515	18 281	4	49

* För 2005 ingår samtliga bidrag från EU i EU:s ramprogram.

** Ingår i Övriga statliga myndigheter 2005.

*** Ingår 2005 i Organisationer utan vinstsyfte i Sverige.

Svag ökning av lärosätenas oförbrukade bidrag

Forskningsbidrag som externa finansörer betalar in till lärosätena förbrukas inte omedelbart. Så länge inbetalade bidrag är oförbrukade redovisas de separat i balansräkningen och ingår således inte i redovisade intäkter. De oförbrukade bidragen är bundna till specifika projekt och är finansierarnas fordran på lärosätena att utföra verksamhet för, oftast forskning.

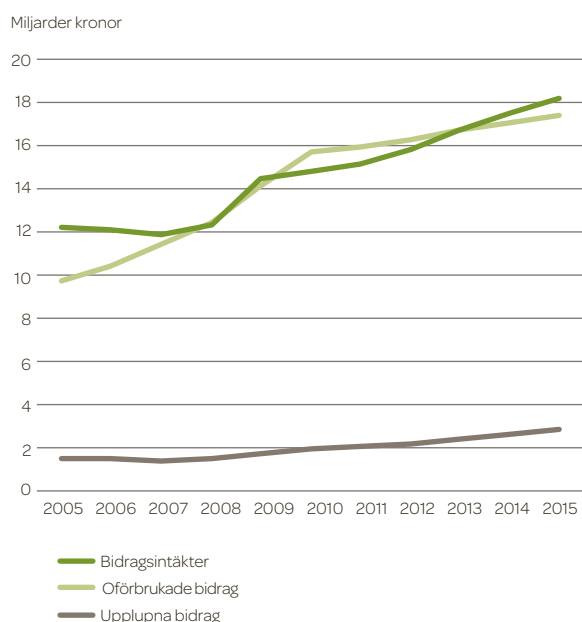
Lärosätenas totala oförbrukade bidrag 2015 uppgick till 17,4 miljarder kronor vilket var 0,3 miljarder kronor mer än 2014. Endast en mindre del av de oförbrukade bidragen avser utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Av de totala oförbrukade bidragen avsåg 16,6 miljarder kronor forskning och utbildning på forskarnivå. Som jämförelse kan nämnas att lärosätenas samlade intäkter

(förbrukningen) av forskningsbidrag 2015 var 18,3 miljarder kronor. Det innebär att de oförbrukade bidragen motsvarar lite mindre än ett års externfinansierad verksamhet.

Utvecklingen av relationen mellan bidragsintäkter och oförbrukade bidrag skiljer sig åt mellan lärosäteskategorier. De breda etablerade universiteten och de nya universiteten visar samma mönster, nämligen att under nästan hela perioden redovisa större oförbrukade bidrag än bidragsintäkter – vissa år betydligt större. De fackinriktade universiteten och högskolorna å andra sidan redovisar för hela tioårsperioden lägre oförbrukade bidrag än bidragsintäkter (på totalnivå).

När det motsatta inträffar, nämligen att lärosätena påbörjar avtalad forskning och därmed har kostnader

Figur 83. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag samt oförbrukade bidrag respektive upplupna bidragsintäkter 2005–2015, miljarder kronor i 2015 års priser. I oförbrukade och upplupna bidrag kan även bidrag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingå, men den andelen är relativt liten, knappt fem procent av de totala oförbrukade bidragen 2015.

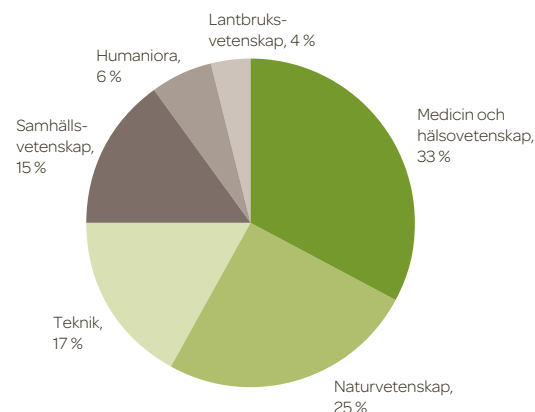
innan finansören har betalat in bidraget redovisas dessa kostnader som upplupna bidrag. År 2015 uppgick upplupna bidrag till totalt 2,9 miljarder kronor varav 2,7 miljarder kronor avsåg forskning och utbildning på forskarnivå. Jämfört med föregående år har de upplupna bidragsintäkterna ökat med 0,2 miljarder kronor.

Mest FoU-intäkter till medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap

Statistiska centralbyrån (SCB) redovisar vartannat år uppgifter om intäkter till forskning och utveckling (FoU) vid landets universitet och högskolor, fördelade på bland annat forskningsämnesområden. Intäkterna för FoU delas in i sex forskningsämnesområden. Högst andel av FoU-intäkterna gick 2013 till medicin och hälsovetenskap (33 procent) följt av naturvetenskap (25 procent).

De uppgifter om intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som lämnas från lärosätena justeras (reduceras) av SCB för att beräkna intäkter för FoU, bland annat görs en skattning av utbildningsmomentet i utbildning på forskarnivå. Det förklarar varför SCB:s uppgifter om FoU-intäkter är lägre än de intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå som UKÄ redovisar.

Figur 84. Forskningsämnesområdenas respektive andel av lärosätenas intäkter för FoU 2013, procent. Källa SCB. Intäkterna till medicin och hälsovetenskap utgjorde en tredjedel och till naturvetenskap en fjärdedel av samtliga intäkter för FoU 2013.

Mellan 2011 och 2012 ökade FoU-intäkterna med 1,3 miljarder kronor. Ökningen gällde i stort sett enbart medicin och hälsovetenskap respektive naturvetenskap som därmed ökade sina andelar av de totala intäkterna. Läs mer i *Forskning och utveckling inom universitets- och högskolesektorn 2013*, UF 13 SM 1401, Statistiska meddelanden, SCB.